

D · N
10/1 1957

Vårt försvarsproblem skjutes undan

I början av november 1954 avgav överbefälhavaren det betänkande som fortfarande utgör den viktigaste utgångspunkten för vår försvarsdebatt. Krav som i detta betänkande ställdes i förgrunden var ett förstärkande av flyget och anskaffande av taktiska atomvapen. Överbefälhavaren gjorde det fullt klart att om dessa krav icke tillgodosågs Sveriges läge vid en invasion kunde betraktas som nära nog hopplöst; även om de framställda förslagen antogs kunde vi, betonades det, självfallet inte "avvärja en stormakts angrepp utan ekonomiskt och militärt stöd utifrån".

Först i juli 1955 tillsattes en parlamentarisk försvarsberedning som i anknytning till det militära betänkandet skulle granska försvarsfrågan och framkomma med förslag. Denna beredning har rent kvantitativt arbetat på ett högst ofredsställande sätt. På våren 1956 hölls visserligen ett stort antal sammanträden, men därefter beslöts att inställa överläggningarna till efter valet, och i praktiken kom inte heller vid denna tidpunkt någon större aktivitet till stånd; sedan förra våren har endast några få sammanträden hållits. Något ställningstagande i princip till överbefälhavarens tioårsplan har inte skett, och i årets försvarsproposition är självfallet inte något sådant ställningstagande att vänta. Detta innebär att betänkandet av år 1954 inte rimligen kan väntas utmynna i någon allmän plan förrän tidigast på våren 1958, en plan som i så fall skulle börja genomföras under budgetåret 1958—1959. Under dessa förhållanden är det uppenbart att en ny översyn av försvarsfrågan även från rent militär synpunkt är ofrånkomlig; överbefälhavarens förslag, som tänktes kunna ligga till grund för en planering redan på våren 1955, kan inte gärna oförändrat tjänstgöra som utgångspunkt för en planering på våren 1958 — oberoende av att i varje fall viktiga ändringar i en dylik rent militär pla-

nering kan väntas bli behövliga eller i varje fall politiskt nödvändiga.

I första rummet gäller det emellertid att ta ståndpunkt till de huvudsakliga militära krav som ovan berörts: förstärkning av flygvapnet och anskaffande av taktiska atomvapen. Att inrikta diskussionen och förhandlingarna på detaljer, såsom frågan om repetitionsövningar eller en marginalkostnad av ett hundratal miljoner på en försvarsbudget av över två miljarder, är att förbigå det ojämförligt centrala för att stanna vid det mindre väsentliga. Tyvärr tycks det inom regeringen, inom de politiska partierna och inom försvarsberedningen finnas en tendens att förfara just på detta sätt, att undvika de stora och besvärliga avgöranden som krävs, under skydd av debatt och förslag av sekundär vikt. Om denna tendens segrar blir försvarsberedningens snarast en metod att komma bort från saken, från verkligheten. Så bör inte få ske: denna sak, denna verklighet kan för vår nära framtid bli en fråga om existens eller förintelse, om frihet eller underkastelse.

Frågorna om flyget och om atomvapnet hör nära samman. Det är nu även inom militära kretsar allmänt erkänt att atomvapnet samtidigt som det genom sina fruktansvärda verkningar kan tänkas förekomma ett storkrig måste bli det avgörande vapnet om ett krig utbryter. Ett land utan atomvapen och utan förbund med stater som har tillgång till atomvapen är nära nog försvarslöst. Överförd på Sveriges ställning innebär denna sats att vi vid ett hot eller ett angrepp från rysk sida saknar möjlighet att ens under en kort tid värja oss om vi inte får hjälp utifrån med moderna vapen; vi har emellertid inga försäkringar om en sådan hjälp, och vi har inte såvitt man nu kan se några möjligheter att utifrån erhålla de nödvändiga vapnen.

Det har sagts att vi under inga förhållanden skulle kunna erhålla atomvapen från USA, eftersom alla främmande län-

der, även de till Atlantpakten anslutna, enligt amerikansk lagstiftning är utestängda från ett sådant understöd. Uttalanden vid Atlantpaktsmötet i Paris för några veckor sedan tyder emellertid på att USA för Atlantpaktsstaternas vidkommande förbereder en mildring av dessa regler och att de allierade staterna skall kunna erhålla atomvapen eller åtminstone löfte om atomvapen — jämte naturligtvis löfte om generell bistånd — i händelse av ett krigsutbrott. Frågan uppstår då om inte Sverige skulle kunna tänkas erhålla ett bistånd av samma art trots att vi inte anslutit oss till Atlantpakten.

Det bör än en gång understrykas att vårt läge just med

hänsyn till atomvapnet för närvarande är vida farligare än de till pakten anslutna staternas. Om Norge och Danmark bleve angripna, skulle de enligt pakten, oberoende av om de själva får atomvapen eller inte, kunna påräkna amerikansk hjälp med dylika vapen. Sverige saknar varje garanti för en motsvarande hjälp, och vår brist på atomvapen kan därför för oss bli långt mera ödesdiger. Denna brist innebär inte blott att vårt försvar är svagt, trots miljöerna, värnplikten och detaljförbättringar inom den gamla ordningens ram, utan även

att risken för ett angrepp ökas för vår del. Hittills har behandlingen av denna fråga gått i uppskjutandets och undvikandets tecken. Man borde nu kunna begära att regeringen och försvarsberedningen fattar ett klart principbeslut. Beräkningar av försvarskostnaderna, förhandlingar om specialiteter inom de olika försvarsgrenarna är meningslösa innan detta avgörande beslut träffas. Man kan förstå att politikerna är oroliga för att ta position, men i ett fall som detta borde dock känslan av ansvar bli bestämmande.